Práva osoby poškodenej trestným činom z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

JUDr. Marica Pirošíková, zástupkyňa SR pred Európskym súdom pre ľudské práva

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor") neobsahuje ustanovenie, ktoré by sa týkalo výlučne práv osoby poškodenej trestným činom (ďalej len „poškodený"). Napriek tomu však Európsky súd pre ľudské práva (ďalej v len „Súd") vo svojej judikatúre vyvodil z jednotlivých článkov Dohovoru záruky, ktoré významne ovplyvňujú postavenie poškodeného v konaní pred vnútroštátnymi orgánmi. V prípade, ak sú tieto záruky zo strany vnútroštátnych orgánov porušené, môžu sa poškodení obrátiť so svojou sťažnosťou na Súd.

Článok 2 Dohovoru

V zmysle judikatúry Súdu, prvá veta článku 2 ods. 1 ukladá štátu nielen zdržať sa úmyselného a nezákonného pozbavenia života, ale tiež uskutočniť primerané kroky za účelom ochrany života osôb podliehajúcich jeho právomoci. Tento záväzok podľa Súdu zahŕňa primárnu povinnosť štátu zabezpečiť právo na život tým, že zavedie účinné trestnoprávne ustanovenia odstrašujúce od páchania trestných činov proti jednotlivcovi a systém orgánov činných v trestnom konaní za účelom prevencie, potláčania a trestania porušení týchto ustanovení. Zároveň môže tento záväzok za určitých okolností prerásť do pozitívnej povinnosti štátnych orgánov uskutočniť preventívne operatívne opatrenia za účelom ochrany osoby, ktorej život je v ohrození z dôvodu trestnej činnosti inej osoby. Majúc na pamäti ťažkosti pri spravovaní súčasnej spoločnosti, nepredvídateľnosť ľudského správania a nutnosť voľby pri stanovovaní priorít a zdrojov, rozsah tohto záväzku je nutné interpretovať tak, aby na štátne orgány nekládol neznesiteľné alebo neprimerané bremeno. Preto nie každé domnelé nebezpečenstvo, ktoré hrozí životu, zaväzuje štátne orgány prijať v súlade s Dohovorom konkrétne opatrenia na zabránenie jeho zhmotnenia. Predpokladom vzniku pozitívnej povinnosti je zistenie, že štátne orgány v danom čase vedeli alebo mali vedieť o existencii skutočného a bezprostredného rizika hroziaceho životu konkrétnej fyzickej osoby z dôvodu trestnej činnosti tretej osoby a neprijali v rámci svojich právomocí opatrenia, ktoré by sa odôvodnene zdali byť primeranými na odvrátenie tohto nebezpečenstva.

Povinnosť chrániť právo na život v zmysle článku 2 Dohovoru ďalej vyžaduje, aby sa uskutočnilo účinné oficiálne vyšetrovanie, ak boli jednotlivci násilne usmrtení. Hlavným cieľom takéhoto vyšetrovania je zabezpečiť účinnú implementáciu vnútroštátneho práva, ktoré chráni právo na život a v prípadoch, ktoré sa týkajú zamestnancov alebo orgánov štátu, zistiť ich zavinenie na úmrtiach, ku ktorým došlo v rámci ich zodpovednosti. Aká forma vyšetrovania naplní tieto ciele sa môže meniť v závislosti od odlišných okolností. Avšak akýkoľvek spôsob je použitý, orgány musia konať z vlastnej iniciatívy bezprostredne po tom, ako sa o prípade dozvedeli. Nemôžu ponechať na iniciatíve blízkeho príbuzného, aby podal formálnu sťažnosť alebo bral zodpovednosť za priebeh akéhokoľvek vyšetrovania. Aby bolo vyšetrovanie namietaného nezákonného usmrtenia zamestnancami štátu účinné, môže byť všeobecne považované za nevyhnutné pre osoby zodpovedné a vykonávajúce vyšetrovanie, aby boli nezávislé od tých, ktoré boli zúčastnené na udalosti. Uvedené znamená nielen absenciu hierarchického a inštitucionálneho vzťahu ale tiež reálnu nezávislosť. Vyšetrovanie musí byť tiež účinné v tom zmysle, že je spôsobilé viesť k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb. Uvedené nie je povinnosťou vo vzťahu k výsledku, ale pokiaľ ide o spôsoby. Orgány musia uskutočniť primerané kroky umožňujúce im zaistiť dôkazy týkajúce sa prípadu, vrátane *inter alia*, výpovedí očitých svedkov, znaleckých dôkazov a ak je to vhodné, pitvy poskytujúcej úplnú a presnú správu o zranení a objektívnu analýzu klinických záverov, vrátane príčiny smrti. Pri

akýchkoľvek nedostatkoch vyšetrovania, ktoré znemožnia zistenie príčiny smrti alebo zodpovednej osoby alebo osôb hrozí, že budú v rozpore s týmto štandardom. Požiadavka promptnosti a primeranej rýchlosti je obsiahnutá v tomto kontexte. Zatiaľ čo môžu vzniknúť prekážky alebo ťažkosti, ktoré zabraňujú pokroku vo vyšetrovaní v osobitnej situácii, rýchla odpoveď orgánov vyšetrujúcich použitie smrteľného násilia môže byť všeobecne považovaná za nevyhnutnú pre udržanie dôvery verejnosti v ich oddanosť právnemu štátu a prevenciu akéhokoľvek zdania kolúzie alebo tolerancie nezákonných konaní. Z rovnakých dôvodov musia existovať dostatočné prvky verejnej kontroly vyšetrovania alebo jeho výsledkov, aby bola zabezpečená zodpovednosť v praxi, ako aj v teórii. Stupeň verejnej kontroly sa môže samozrejme meniť od prípadu k prípadu. Akokoľvek, vo všetkých prípadoch blízki príbuzní poškodeného musia byť zapojení do konania v rozsahu nevyhnutnom na zabezpečenie ich legitímnych záujmov.

V prípade *Mižigárová proti Slovenskej republike* (rozsudok zo 14. decembra 2010) sťažovateľka podľa článku 2 Dohovoru namietala porušenie práva na život v dôsledku toho, že jej manžel zomrel na následky smrteľného zranenia, ktoré utrpel v priebehu policajného predvedenia, a že slovenské orgány neuskutočnili dôkladné a skutočné vyšetrovanie okolností jeho smrti. Podľa článku 3 Dohovoru tiež namietala, že s jej manželom bolo počas policajného predvedenia zle zaobchádzané, a že orgány neuskutočnili dostatočné vyšetrovanie vo vzťahu k tomuto zlému zaobchádzaniu. Sťažovateľka ďalej tvrdila, že vo vzťahu k jej sťažnostiam podľa článkov 2 a 3 nemala účinný prostriedok nápravy v zmysle článku 13 Dohovoru. Nakoniec namietala, že jej práva a práva jej zosnulého manžela podľa článkov 2, 3 a 13 Dohovoru v spojení s článkom 14 boli porušené z dôvodu etnickej príslušnosti.

Skutkové okolnosti prípadu možno zhrnúť nasledovne. Dňa 12. augusta 1999 približne medzi 20.00 hod. a 20.30 hod. polícia zadržala manžela sťažovateľky spolu s ďalšou osobou. Polícia ich podozrievala z krádeže bicyklov, na ktorých jazdili. Počas zadržania policajti proti nim použili hmaty a chvaty a odviezli ich na Okresné oddelenie Policajného zboru Poprad. V čase zadržania bol manžel sťažovateľky (pán Šarišský) v dobrom zdravotnom stave. Potom, ako ho vypočuli štyria policajti, bol odvedený do inej miestnosti za účelom ďalšieho výsluchu policajtom, ktorý bol mimo služby a s ktorým sa už pred tým stretol, poručíkom F. Počas výsluchu bol manžel sťažovateľky postrelený do brucha. Po štyroch dňoch strávených v nemocnici tomuto zraneniu podľahol. Dňa 29. mája 2000 podala prokurátorka proti poručíkovi F. obžalobu za trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 224 ods. 1 a 2 Trestného zákona, ku ktorému došlo v dôsledku toho, že nedbanlivosťou porušil dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania. V obžalobe bolo okrem iného uvedené, že pri vyšetrovacom pokuse zo 4. mája 2000 bolo preukázané, že výpoveď poručíka F., podľa ktorej mal zbraň v puzdre, ktoré zakrývala košeľa, nebola pravdivá, pretože ak by tomu bolo tak, manžel sťažovateľky by nemohol vytiahnuť z neho zbraň. Dňa 18. októbra 2000 sudca Okresného súdu Poprad vydal podľa § 314e Trestného poriadku trestný rozkaz. Ním uznal poručíka F. vinným z trestného činu ublíženia na zdraví v zmysle § 224 ods. 1 a 2 Trestného zákona, ku ktorému došlo v dôsledku toho, že nedbanlivosťou porušil dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania. V trestnom rozkaze bolo uvedené, že podľa príslušných predpisov si nezabezpečil zbraň, v dôsledku čoho manžel sťažovateľky zbraň vytiahol z puzdra a spôsobil si ňou smrteľné zranenia. Poručík F. bol odsúdený na trest odňatia slobody vo výmere 1 roka, ktorý mu bol podmienečne odložený na skúšobnú dobu dva a pol roka. Ani prokurátor, ani poručík F. nepodali proti trestnému rozkazu odvolanie a tak nadobudol právoplatnosť. Poručík F. následne, dňa 23. januára 2001, spáchal samovraždu.

Rozsudkom zo 14. decembra 2010 Súd vo vzťahu k podstate sťažnosti konštatoval, že došlo k porušeniu článku 2 Dohovoru. V tomto ohľade Súd uviedol, že aj ak manžel sťažovateľky spáchal samovraždu spôsobom, aký opísali vnútroštátne orgány, tieto porušili svoju povinnosť uskutočniť primerané opatrenia na ochranu jeho zdravia a telesnej integrity počas policajného zadržania. Poznamenal zároveň, že okolnosti prípadu neodôvodňovali, aby

službukonajúci policajt mal pri sebe zbraň počas výsluchu sťažovateľkinho manžela, ktorý bol podozrivý z krádeže bicyklov. Ďalej poukázal na to, že vnútroštátna právna úprava, účinná v danom čase, vyžadovala, aby si policajti zabezpečili služobnú zbraň s cieľom vylúčiť akékoľvek „neželateľné“ následky. Vzhľadom na to, že dotknuté orgány tak nepostupovali, Súd konštatoval, že došlo k porušeniu článku 2 Dohovoru v jeho hmotnej časti.

Pokiaľ ide procesnú časť článku 2 Dohovoru, t. j. o vyšetrovanie okolností smrti manžela sťažovateľky, Súd dospel k záveru, že nebolo dostatočne nezávislé. Nad vyšetrovaním dohliadali pracovníci sekcie kontroly a inšpekčnej služby ministerstva vnútra. Súd uviedol, že títo pracovníci boli podriadení ministerstvu vnútra. Aj keby sa Súd domnieval, že títo pracovníci boli dostatočne nezávislí na účely článku 2 Dohovoru, je podľa neho poľutovaniahodné, že začali svoje vyšetrovanie až 13. augusta 1999, kedy pracovníčka vypočúvala zraneného pána Šarišského v nemocnici. Vyšetrovacia skupina, ktorá bola vytvorená hneď po postrelení sa skladala z policajtov z Popradu, čo bol okres, ku ktorému prináležal poručík F. Boli to títo policajti, ktorí uskutočnili počiatočné forenzné preskúmanie miesta činu. Navyše, po tom, ako prípad prevzali pracovníci sekcie kontroly a inšpekčnej služby, boli policajti z Popradu naďalej zúčastnení na vyšetrovaní. Konkrétne, zo záznamu o vyšetrovacom pokuse uskutočnenom 4. mája 2000 je zrejmé, že technici vykonávajúci pokus boli z Okresného riaditeľstva Policajného zboru Poprad, čo bol okres poručíka F. Ďalšie vyšetrovanie bolo tiež vykonávané Krajským úradom vyšetrovania Prešov. Zatiaľ čo Súd uznal, že miestna polícia nemôže zostať pasívna do príchodu nezávislých vyšetrovateľov, za absencie osobitných okolností, okamžité konanie miestnej polície by malo byť obmedzené na zabezpečenie inkriminovaného miesta. V predmetnom prípade vyšetrovacia skupina ohliadla miesto činu, fotograficky ho zdokumentovala, zabezpečila odtlačky prstov, balistické, biologické a hmotné dôkazy. Avšak nemali potrebné technické vybavenie na odobratie povýstrelových splodín z rúk poručíka F. a namiesto toho mu umožnili vrátiť sa domov aj keď uviedli, že bol pod stálym policajným dozorom. Neboli poskytnuté žiadne detaily o identite tohto policajta alebo rozsahu dozoru. Akokoľvek, vzhľadom na to, že pracovníci sekcie kontroly a inšpekčnej služby ministerstva vnútra prišli až nasledujúci deň, predpokladá sa, že policajt bol tiež z okresu poručíka F. v Poprade. Súd si tiež všimol pokračujúcu prítomnosť technika z okresu poručíka F. v Poprade vo vyšetrovaní, predovšetkým počas vyšetrovacieho pokusu uskutočneného 4. mája 2000. Jeho účasť minimalizuje zdanie nezávislosti vyšetrovania a uvedené nemôže byť napravené následnou účasťou sekcie kontroly a inšpekčnej služby. Súd preto dospel k záveru, že vyšetrovanie nebolo dostatočne nezávislé.

Navyše, Súd dospel k záveru, že vážnym nedostatkom týkajúcim sa smrti pána Šarišského bola skutočnosť, že vyšetrovatelia nevenovali náležitú pozornosť tvrdeniu pána Šarišského, že sa postrelil potom, ako mu poručík F. podal zbraň. Tvrdenie, že poručík F. dal dobrovoľne zbraň pánovi Šarišskému je vážnejším argumentom proti poručíkovi F. ako ten o spôsobení škody na zdraví z nedbanlivosti avšak nevyzerá, že by sa ním vyšetrovatelia zaoberali uprednostniac namiesto toho spoliehanie sa na tvrdenie poručíka F., že mu pán Šarišský násilne odňal zbraň. Súd ďalej uviedol, že v prípadoch, ako je predmetný, v ktorom neexistovali nezávislí očití svedkovia incidentu, malo zabezpečenie forenzných stôp rozhodujúcu dôležitosť pri zisťovaní, kto bol zodpovedný za smrť p. Šarišského. Ak by vyšetrovatelia priniesli na policajnú stanicu potrebné vybavenie, povýstrelové splodiny mohli byť odobraté z rúk poručíka F. bezprostredne po streľbe. Ak by takéto stopy boli zabezpečené, bolo by možné vylúčiť alebo potvrdiť, či stlačil spúšť. Namiesto toho boli stopy zabezpečené až na ďalší deň. Napriek tomu, že vláda uviedla, že poručík F. zostal pod policajným dozorom, až kým neboli vzorky odobraté, Súd mal pochybnosť o nezávislosti policajta vykonávajúceho dozor, ktorý bol pravdepodobne z okresu, ku ktorému prináležal poručík F. V dôsledku toho sa podľa Súdu nebolo možné spoliehať na výsledky testu týkajúceho sa povýstrelových splodín. Napriek tomu, že balistický posudok neskôr potvrdil, že pán Šarišský sa „s najväčšou pravdepodobnosťou“ postrelil sám, náležite vykonaný test týkajúci sa povýstrelových splodín by bol rozhodujúci. Vyšetrovatelia teda neuskutočnili všetky primerané kroky na zabezpečenie dôkazov týkajúcich sa incidentu, v dôsledku čoho

nebolo vyšetrovanie spôsobilé zistiť nad akúkoľvek pochybnosť, kto bol zodpovedný za smrť pána Šarišského. Nakoniec Súd uviedol, že bola venovaná veľmi malá pozornosť tvrdeniu sťažovateľky, že manžel mal poranenia na tvári, ramene a uchu, napriek tomu, že pitva prítomnosť týchto zranení potvrdila. Vláda následne uviedla, že týmto zraneniam nebola venovaná pozornosť, pretože neboli relevantné pre zistenie príčiny smrti. Akokoľvek, boli relevantné pre zistenie, či bolo s pánom Šarišským zo strany policajtov zle zaobchádzané, či už počas zadržania alebo predvedenia, čo by bolo následne relevantné pre vyšetrenie možného porušenia článku 2 Dohovoru, ako aj samostatného porušenia podľa článku 3. Súd preto dospel k záveru, že nedostatok vyšetrovania vo vzťahu k tvrdeniu sťažovateľky, že s jej manželom bolo zo strany policajtov zle zaobchádzané pred tým, ako došlo k postreleniu, bolo vážnym pochybením vo vyšetrovaní a zabránilo orgánom v získaní jasného a presného obrazu udalostí vedúcich k smrti pána Šarišského. Vo svetle vyššie uvedeného, Súd dospel k záveru, že na vnútroštátnej úrovni nebolo uskutočnené účelné vyšetrovanie spôsobilé zistiť pravdivosť skutočností týkajúcich sa smrti pána Šarišského. Z uvedeného dôvodu dospel k záveru o porušení procesnej časti článku 2 Dohovoru.

Súd priznal sťažovateľke 45 000 EUR ako náhradu nemajetkovej ujmy a 8000 EUR ako náhradu nákladov a výdavkov. Zvyšok jej nárokov zamietol.

V prípade *Eremiášová a Pechová proti Českej republike* (rozsudok zo 16. februára 2012) sťažovateľky namietali, že v prípade pána V. P., partnera prvej sťažovateľky a syna druhej sťažovateľky, ktorý zomrel v júli 2002 v dôsledku pádu z okna budovy obvodného oddelenia Polície Českej republiky v Brne, došlo k porušeniu práva na život chráneného článkom 2 Dohovoru, a to z dvoch dôvodov: jednak je toto úmrtie pričítateľné vnútroštátnym orgánom, jednak jeho vyšetrovanie nebolo účinné, pretože niektoré dôležité vyšetrovacie úkony neboli uskutočnené riadne a dôkladne, a ani nezávislé, pretože ho najmä v jeho úvodnej fáze realizovali policajti , a nie na polícii nezávislý orgán.

Pokiaľ ide o porušenie hmotnej časti článku 2 Súd riešil, či sú vnútroštátne orgány zodpovedné za sporné úmrtie. Uviedol okrem iného, že štáty musia prijať rozumné kroky na ochranu života osôb na svojom území, vrátane určitých preventívnych opatrení. U zadržaných osôb je o to viac namieste určitá ostražitosť príslušníkov polície. Podľa Súdu neboli okolnosti úmrtia uspokojivo vysvetlené. Aj pokiaľ by Súd pripustil, že V. P. zomrel pri pokuse policajtom utiecť, čomu sa krátko predtým snažili zabrániť, mali byť ostražitejší, keď s ním spoločne prechádzali okolo nechráneného okna. Súd upozornil na povinnosť štátnych orgánov prijať primerané opatrenia na ochranu osôb pred sebapoškodením. Aj keď vnútroštátne orgány tvrdili, že sa správal pokojne, neumožnili mu predtým použiť toalety na druhom poschodí, kde neboli mreže a eskortovali ho na WC, kde mreže boli, a z bezpečnostných dôvodov mu nedovolili dvere na WC zavrieť. Vzhľadom na to, si boli štátne orgány vedomé toho, že existuje riziko, že by sa V.P. mohol pokúsiť utiecť. K porušeniu článku 2 teda došlo z dôvodu, že štátne orgány neposkytli V.P. dostatočnú a primeranú ochranu, ako to vyžaduje článok 2 Dohovoru.

Následne Súd analyzoval vo svetle svojej judikatúry spôsob vedenia vyšetrovania predmetného úmrtia. Pripomenul význam požiadavky na náležité vyšetrenie udalostí týkajúcich sa smrti. Zistil, že vyšetrovanie síce začalo z úradnej moci, ale od počiatku pripúšťalo len jednu verziu udalostí, a síce možnú účasť policajtov na samovražde V. P. To nadmerne obmedzilo rozsah a spôsob vedenia vyšetrovania. Keď sťažovateľky podali trestné oznámenia označilo štátne zastupiteľstvo dovtedajšie vyšetrovanie za zjavne nedostatočné. Napriek tomu neboli niektoré vyšetrovacie úkony, napr. rekonštrukcia činu, analýza odevu zomrelého alebo oddelený výsluch policajtov, za účelom zistenia príčiny smrti V. P. uskutočnené včas alebo dokonca vôbec a neboli preverené ani niektoré ďalšie okolnosti. Ďalej podotkol, že vyšetrovanie síce uskutočňovali rôzne policajné orgány, vrátenie inšpekcie ministra vnútra, väčšina z nich, rovnako ako možní vinníci, hierarchicky podliehala mestskému riaditeľovi polície, a všetky v konečnom dôsledku ministrovi vnútra. Aj keď Súd nenašiel žiadne dôkazy o prepojení alebo zaujatosti

vyšetrovacích orgánov, nevzbudzovali tieto orgány zdanie nezávislosti a neboli poskytnuté dostatočné záruky proti prípadným tlakom zo strany nadriadených orgánov. Naviac samotná inšpekcia vychádzala v podstatnom rozsahu z úkonov, ktoré uskutočnili policajné orgány na miestnej úrovni. Vzhľadom na uvedené konštatoval Súd porušenie článku 2 aj v procesnej časti.

Súd priznal sťažovateľkám 10 000 EUR ako náhradu nemajetkovej ujmy a 2 000 EUR ako náhradu nákladov a výdavkov. Zvyšok ich nárokov zamietol.

V rozsudku *Kontrová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 31. mája 2007) Súd poznamenal, že v prípade sťažovateľky polícia nezabezpečila splnenie povinností vyplývajúcich z príslušných ustanovení Trestného poriadku a služobných predpisov, ako napr. prijatie a riadne zaznamenanie sťažovateľkinho trestného oznámenia, začatie vyšetrovania trestnej veci a neodkladné začatie trestného konania proti sťažovateľkinmu manželovi, vykonanie riadneho záznamu tiesňového volania, upovedomenie nasledujúcej služby o situácii, a tiež prijatie opatrení v súvislosti s oznámením, že sťažovateľkin manžel má strelnú zbraň a vyhráža sa s ňou. Súd mal za preukázané, že priamym následkom týchto pochybení bolo usmrtenie sťažovateľkiných detí jej manželom. Uvedené však *de facto* skonštatoval už najvyšší súd pri zrušení rozhodnutia krajského súdu z 21. januára 2004 a rozsudku okresného súdu z 20. októbra 2003. Okresný súd obvinených policajtov spod obžaloby oslobodil. Mal za to, že trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa predpokladá zmarenie úlohy úplne alebo aspoň na určitý čas. Nepostačuje iba zdržiavanie splnenia úlohy. Dospel k záveru, že v prejednávanom prípade konanie policajtov neprerástlo do takéhoto zmarenia ich úlohy a ich konanie nemalo priamy vzťah k tragédii. Krajský súd zamietol odvolanie proti tomuto rozsudku. Najvyšší súd vo veci rozhodoval na základe sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom. Mal za to, že oba súdy vyhodnotili dôkazy nelogicky, nevzali do úvahy všetky relevantné skutočnosti a dospeli k nesprávnym záverom. Najvyšší súd bol toho názoru, že je zrejmé, že obvinení policajti zanedbali plnenie svojich úloh. Uviedol, že medzi ich protiprávnym konaním a fatálnym následkom bola priama príčinná súvislosť. Najvyšší súd vrátil vec okresnému súdu na opätovné prejednanie a poukázal na to, že podľa § 270 ods. 4 Trestného poriadku je tento súd viazaný jeho vyššie uvedeným právnym názorom. Následne okresný súd uznal policajtov B., P. Š. a M. Š. za vinných v zmysle obžaloby a odsúdil ich na tresty odňatia slobody v trvaní šiestich, štyroch a štyroch mesiacov. Súd tiež skonštatoval, že sťažovateľka nemala k dispozícii účinný prostriedok nápravy, prostredníctvom ktorého by sa mohla domôcť na vnútroštátnej úrovni náhrady za utrpenú nemajetkovú ujmu, ktorá jej vznikla v súvislosti s usmrtením jej detí, k čomu došlo v dôsledku opomenutia štátu splniť si povinnosti obsiahnuté v pozitívnom záväzku vyplývajúcom z článku 2 Dohovoru. Vláda v konaní pred Súdom tvrdila, že žaloba na ochranu osobnosti je prostriedkom nápravy, ktorý mala sťažovateľka využiť vo vzťahu k svojim námietkam podľa článkov 2 a 8 Dohovoru za účelom splnenia požiadavky vyčerpania vnútroštátnych prostriedkov nápravy podľa článku 35 ods. 1 Dohovoru. Na podporu tohto argumentu sa vláda odvolávala na vnútroštátne súdne rozhodnutia a trvala na tom, že tieto rozhodnutia preukazujú, že uvedená žaloba bola pre sťažovateľku dostupná v teórii aj v praxi. Vláda uviedla, že v konaní o žalobe pred Okresným súdom Nitra (sp. zn. 10 C 142/2002) matka požadovala, okrem iného, náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v súvislosti so smrťou svojej dcéry. Odvolávala sa na predchádzajúce odsúdenie vodiča automobilu za neúmyselné usmrtenie jej dcéry. V rozsudku z 15. mája 2006 okresný súd uznal, že žalobkyňa utrpela nemajetkovú ujmu a priznal jej odškodnenie 200 000 Sk. V konaní o žalobe pred Okresným súdom Žiar nad Hronom (sp. zn. 7 C 818/96) matka požadovala, okrem iného, finančné odškodnenie za nemajetkovú ujmu spôsobenú jej a jej synovi v súvislosti s jeho násilnou smrťou. Odvolávala sa na prechádzajúce odsúdenie žalovaného za obzvlášť násilnú a rasisticky motivovanú vraždu jej syna. Okresný súd rozhodol, že žalobkyňa a jej syn utrpeli nemajetkovú ujmu a v rozsudku z 9. septembra 2004 priznal žalobkyni 100 000 Sk z titulu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela a 200 000 Sk z titulu ujmy, ktorá bola spôsobená jej synovi. Dňa 19. januára 2005 Krajský súd v Banskej Bystrici potvrdil prvostupňový rozsudok.

Súd však námietku vlády o nevyčerpaní vnútroštátnych prostriedkov nápravy zamietol. Dospel k záveru, že neexistuje dostatočne ustálená judikatúra v podobných prípadoch, ako je sťažovateľkin, ktorá by preukazovala, že možnosť získať náhradu vo vzťahu k nemajetkovej ujme využitím dotknutého prostriedku nápravy je v praxi dostatočne určitá a ponúka primerané šance na úspech, tak ako to vyžaduje príslušná judikatúra Súdu. Pripomenul, že už v štádiu prijateľnosti zistil, že v teoretickom ponímaní aj v súdnej praxi došlo k určitému vývinu, pokiaľ ide o oblasť uplatnenia žalôb na ochranu osobnosti. K udalostiam, na základe ktorých vznikol posudzovaný prípad došlo v roku 2002. Rozhodnutia, na ktoré sa v neskoršom štádiu odvolala vláda boli z roku 2006. Akýkoľvek význam, ktorý by mohli mať vo vzťahu k prejednávanému prípadu je tak potlačený tým, že boli prijaté až po relevantnom čase.

Za zistené porušenie Súd priznal sťažovateľke 25 000 EUR ako náhradu nemajetkovej ujmy a 4 300 EUR ako náhradu nákladov a výdavkov. Zvyšok jej nárokov zamietol.

Z uvedeného vyplýva, že k odsúdeniu Slovenskej republiky v prípade Kontrová došlo z dôvodu, že Súd sa stotožnil s tvrdením sťažovateľky o neexistencii účinného vnútroštátneho prostriedku nápravy vo vzťahu k namietanému porušeniu práva na život, prostredníctvom ktorého by získala náhradu za utrpenú nemajetkovú ujmu.

V prípade *Furdík proti Slovenskej republike* (rozhodnutie z 2. decembra 2008) sťažovateľ *inter alia* namietal porušenie článku 2 Dohovoru v tom, že dotknutý štát neprijal potrebné opatrenia na ochranu života jeho dcéry, ktorá zomrela v dôsledku zranení, ktoré utrpela pri horolezeckom výstupe na vrch Široká veža vo Vysokých Tatrách. Uviedol, že právna úprava v Slovenskej republike neposkytovala dostatočné záruky zabezpečujúce účinnú organizáciu záchrannej zdravotnej služby v podobných prípadoch. Predovšetkým nebol stanovený osobitný časový limit, v ktorom by bola záchranná služba povinná dostať sa k zranenej osobe. Podľa sťažovateľa to malo byť v priebehu 10 - 15 minút po prijatí tiesňového volania, s výnimkou prípadov vis major. Sťažovateľ tvrdil, že by mohol úspešne požiadať o odškodnenie pred vnútroštátnymi orgánmi, iba ak by vo vnútroštátnej právnej úprave bola inkorporovaná podobná záruka. Vláda namietala, že sťažovateľ nevyčerpal vnútroštátne prostriedky nápravy, tak ako požaduje článok 35 ods. 1 Dohovoru. Predovšetkým mohol žiadať o odškodnenie prostredníctvom žaloby podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, ako aj prostredníctvom žaloby na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Vo vzťahu k obom rozhodnutiam občianskoprávnych súdov o takých nárokoch a vyššie uvedeným záverom, ku ktorým dospeli orgány činné v trestnom konaní, sťažovateľ napokon mohol žiadať o nápravu pred ústavným súdom na základe článku 127 ústavy. Vláda tiež tvrdila, že vnútroštátna právna úprava obsahovala komplexné a dostatočné záruky na zabezpečenie účinnej a včasnej pomoci osobám nachádzajúcim sa v naliehavých situáciách. Nebolo reálne, aby bol v príslušnej právnej úprave stanovený osobitný časový limit, v ktorom by sa mala Letecká záchranná služba dostať k osobe, ktorej život bol v ohrození, tak ako navrhoval sťažovateľ.

Súd nepovažoval príslušnú právnu úpravu v Slovenskej republike za nezlučiteľnú s požiadavkami článku 2 Dohovoru. Súd bol toho názoru, že pozitívny záväzok štátu podľa článku 2 Dohovoru nezachádza až tak ďaleko, aby vyžadoval inkorporovať do príslušnej právnej úpravy povinnosť dosiahnuť výsledok, ktorým je splnenie lehoty, v ktorej sa ambulancia leteckej záchrannej zdravotnej služby musí dostať k osobe vyžadujúcej si nevyhnutnú lekársku starostlivosť, tak ako navrhoval sťažovateľ. Viaceré limitujúce činitele sprevádzajúce zásahy leteckej záchrannej zdravotnej služby, ako jej závislosť na meteorologických podmienkach, prístupnosti terénu a technickom vybavení, by mohli spôsobiť, že taký záväzok by bol ťažko splniteľný a uvalil by na štátne orgány zodpovedných štátov neúmerné bremeno.

Pokiaľ ide o žalobu na ochranu osobnosti vláda v konaní pred Súdom okrem rozsudkov uvedených v prípade Kontrová uviedla ďalší prípad vnútroštátnej praxe potvrdzujúci účinnosť

tohto prostriedku nápravy. Konkrétne išlo o konanie vedené na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 6 C 67/2004, v ktorom žalobkyňa požadovala odškodnenie z titulu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela v dôsledku skutočnosti, že počas pôrodu jej v dôsledku nesprávneho postupu službukonajúceho lekára zomrela matka. Dňa 17. mája 2006 okresný súd čiastočne vyhovel návrhu. Odvolal sa na znalecké závery konštatujúce, že matka žalobkyne nedostala primeranú zdravotnú starostlivosť, tak ako vyžadoval zákon. Uložil žalovanému zdravotníckemu zariadeniu povinnosť zaplatiť žalobkyni 400 000 Sk ako odškodnenie z titulu nemajetkovej ujmy. Rozsudok nadobudol právoplatnosť 6. novembra 2006.

Súd vo vzťahu k námietke vlády týkajúcej sa nevyčerpania uvedeného vnútroštátneho prostriedku nápravy najskôr poznamenal, že k vnútroštátnym rozhodnutiam významným v prípade sťažovateľa došlo v roku 2006. V tejto súvislosti pripomenul, že 7. novembra 2005 Odborná komisia Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou zistila porušenie príslušnej právnej úpravy týkajúcej sa poskytovania zdravotnej starostlivosti Leteckou záchrannou službou. Ministerstvo zdravotníctva v tomto ohľade zastavilo konanie 28. júna 2006, majúc za to, že Letecká záchranná služba neporušila žiadnu z povinností uložených zákonom. V kontexte trestného konania, ktoré skončilo 13. novembra 2006, prokurátor Krajskej prokuratúry v Prešove vyjadril názor, že pri organizácii záchrannej akcie sa vyskytli nedostatky, tieto však nebolo možné kvalifikovať ako trestný čin. Neodôvodnené meškanie pri príchode záchranného tímu bolo tiež uvedené v správe predloženej Českým horolezeckým zväzom. Súd ďalej poukázal na ďalší príklad vnútroštátnej praxe z roku 2006, preukazujúci účinnosť žaloby na ochranu osobnosti v prípade úmrtia osoby (vyššie uvedený rozsudok Okresného súdu Prešov, ktorý nadobudol právoplatnosť 6. novembra 2006). Súd následne dospel k záveru, že sťažovateľ mohol preukázateľne žiadať o odškodnenie prostredníctvom § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a v prípade neúspechu podať na ústavný súd sťažnosť, odvolávajúc sa na záruky článku 2 Dohovoru alebo jeho ústavného ekvivalentu.

Ak v dôsledku trestného činu alebo iného neoprávneného zásahu došlo k usmrteniu osoby, majú osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka možnosť požadovať náhradu za nemajetkovú ujmu z titulu neoprávneného zásahu do života, telesnej integrity ich blízkej osoby. Takýmto neoprávneným zásahom do práva na život dochádza zároveň k neoprávnenému zásahu do súkromného, prípadne rodinného života blízkych osôb, a preto môžu tieto požadovať aj náhradu za utrpenú nemajetkovú ujmu do svojich osobnostných práv. Pokiaľ ide o výšku náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch táto je súdom určovaná voľnou úvahou, avšak s prihliadnutím na zákonné kritériá závažnosti vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti došlo. Určenie konkrétnej výšky náhrady potom musí zohľadňovať všetky okolnosti prípadu a musí byť v súlade s požiadavkou spravodlivosti. Ak ide o poškodených trestnými činmi, pripomíname, že podľa § 4 ods. 2 písm. i) zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov je s účinnosťou od 1. januára 2006 navrhovateľ v konaní o náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, ktoré mu boli spôsobené trestným činom, oslobodený od súdneho poplatku.

Záverom uvádzame, že v zmysle § 287 zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Ak tomu nebráni zákonná prekážka, súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradiť škodu, ak je jej výška súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, pokiaľ škoda nebola uhradená. Výrok o povinnosti obžalovaného na náhradu škody musí presne označovať osobu oprávneného a nárok, ktorý mu bol prisúdený. V odôvodnených prípadoch môže súd vysloviť, že záväzok má byť splnený v splátkach, a súčasne určí podmienky ich splatnosti, pritom berie na zreteľ aj vyjadrenie

poškodeného. Pôvodne ustanovenie § 287 ods. 1 znelo: „*Ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému majetkovú škodu, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Ak tomu nebráni zákonná prekážka, súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradiť škodu, ak je jej výška súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, pokiaľ škoda v tam uvedenej výške nebola dosiaľ uhradená.*" Hoci bol poškodený v zmysle § 46 zákona č. 301/2005 Z. z. definovaný ako osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda, možnosť uplatnenia náhrady inej ako majetkovej škody v trestnom konaní vylučovalo práve znenie spomínaného ustanovenia § 287 ods. 1. K zmene tohto ustanovenia došlo zákonom č. 650/2005 Z. z., čím bola uvedená prekážka odstránená. V tomto ohľade upozorňujeme na komentár k Trestnému poriadku k ustanoveniu § 287 ods. 1, v ktorom je *inter alia* uvedené: „*Vzhľadom na definíciu pojmu škoda (§ 46 ods. 1), povinnosť rozhodnúť o nej v odsudzujúcom rozsudku, ak bol riadne uplatnený, sa vzťahuje na škodu majetkovú, morálnu aj inú, aj na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že pojem „škoda" vo vzťahu ku škodlivému následku spôsobenému úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona treba v prípade smrti, znásilnenia alebo sexuálneho násilia vykladať v súlade s výkladom pojmu "nemajetková ujma" v občianskom súdnom konaní.*" Uvedenou legislatívnou zmenou došlo k zosúladeniu právnej úpravy s európskym štandardom, ktorým je, že poškodený si náhradu nemajetkovej ujmy (morálnej škody) môže uplatniť už v trestnom konaní (pozri napr. sp. zn. 1To/10/2011, v ktorom krajský súd ako odvolací súd priznal nemajetkovú ujmu rodičom poškodeného (každému vo výške 10 000 EUR), ktorý bol usmrtený následkom spáchania zločinu zabitia podľa § 147 ods. 1 Trestného zákona). V tejto súvislosti však upozorňujeme na to, že v Európe sú aj také právne systémy (napr. Francúzsko), kde súd konajúci v trestnej veci rozhoduje o všetkých aspektoch skutku, ktorý je predmetom trestného konania bez možnosti odkázania poškodeného s nárokom na náhradu škody do iného konania. Takýto prístup považujeme za správny nielen z hľadiska včasnosti priznania nápravy a ochrany poškodeného (zabraňuje tomu, aby bola obeť trestného činu opakovane traumatizovaná vracaním sa k nepríjemným udalostiam v občianskoprávnom konaní), ale aj z hľadiska hospodárnosti súdneho konania (zabránenie opakovanému vykonávaniu úkonov občianskoprávnym súdom, ktorý sa zároveň musí najskôr oboznámiť s trestným spisom). V tejto súvislosti poznamenávame, že kým dokazovanie výšky majetkovej škody spôsobenej trestným činom môže významne presahovať rámec trestného konania, v prípadoch určenia výšky náhrady za nemajetkovú ujmu, bude vo väčšine prípadov postačujúce dokazovanie vykonané v súvislosti zo zisťovaním okolností a spôsobu spáchania trestného činu. Aj Súd, ktorý často priznáva náhradu nemajetkovej ujmy, sa pri odôvodňovaní svojho výroku v tejto časti vo väčšine prípadov obmedzuje na slovné spojenie „*uskutočniac odhad na spravodlivom základe Súd sťažovateľovi priznáva ...*", pretože skutkové okolnosti prípadu dostatočne vyhodnotil už pri odôvodnení svojho výroku o porušení práv zaručených Dohovorom.

Články 3 a 8 Dohovoru

V zmysle judikatúry Súdu povinnosť zmluvných strán podľa článku 1 Dohovoru priznať každému, kto podlieha ich právomoci práva a slobody uvedené v Dohovore v spojení s článkom 3 vyžaduje, aby štáty zabezpečili, že jednotlivci podliehajúci ich právomoci nebudú vystavení zlému zaobchádzaniu, vrátane zlého zaobchádzania zo strany ostatných jednotlivcov. Ak niektorá osoba obhájiteľným spôsobom tvrdí, že bola vystavená zaobchádzaniu, ktoré je nezákonné a v rozpore s článkom 3 Dohovoru, potom toto ustanovenie v spojení so všeobecnou povinnosťou, ktorú zmluvným štátom ukladá článku 1 Dohovoru – „priznať každému, kto podlieha ich právomoci, práva a slobody uvedené v (...) tomto Dohovore – implikuje požiadavku viesť účinné oficiálne vyšetrovanie. Táto povinnosť musí viesť k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb a nemožno ju obmedziť len na prípady zlého zaobchádzania zo strany zamestnancov štátu. Podobne, v práve na rešpektovanie súkromného života je obsiahnutý pozitívny záväzok štátu, na základe ktorého je možné vyžadovať prijatie opatrení aj vo sfére

vzťahov medzi jednotlivcami navzájom. Zatiaľ čo voľba prostriedkov k zabezpečeniu súladu s článkom 8 vo sfére ochrany proti konaniam jednotlivcov patrí v zásade do priestoru štátu pre voľnú úvahu, účinný postup proti závažným trestným činom, pri ktorých ide o základné hodnoty a prvky súkromného života, vyžaduje náležité ustanovenia trestného práva. Najmä deti a ostatní zraniteľní jednotlivci musia byť účinne chránení. Pozitívny záväzok štátu obsiahnutý v článku 8 zaručiť telesnú integritu jednotlivca môže byť rozšírený na otázky týkajúce sa účinnosti vyšetrovania.

V prípade *Kummer proti Českej republike* (rozsudok z 25. júla 2013) bol sťažovateľ približne hodinu umiestnený v policajnej cele, kde bol rukami bolestivo pripútaný k okám upevneným na stenách cely a následne mu boli spútané aj nohy. Spútaný sťažovateľ bol údajne policajtmi fyzicky napádaný. Podľa verzie polície k žiadnemu fyzickému napadnutiu poškodeného nedošlo a ani pripútanie nebolo nijako neprimerané. Jednou z okolností, u ktorej bola medzi stranami zhoda, bol určitý stupeň ovplyvnenia sťažovateľa alkoholom počas obmedzenia jeho osobnej slobody na policajnej stanici.

Pokiaľ ide o porušenie hmotnej časti článku 3, Súd uviedol, že pre nedostatok dôkazov nie je možné posúdiť, ktorá zo strán má pravdu, pokiaľ ide o samotné fyzické napadnutie sťažovateľa počas jeho pripútania v policajnej cele. Súd ďalej kritizoval samotný fakt, že sťažovateľ bol pripútaný a rovnako zobral do úvahy stanoviská Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (ďalej len „CPT"), týkajúce sa praxe pripútania osôb v policajných celách. Podľa CPT policajná cela predstavuje bezpečné miesto, kde už nie je nutné používať ďalšie obmedzujúce prostriedky, ako je pripútanie. Namiesto pút je nutné uprednostniť osobný dohľad a prípadne zásah lekára či manuálnu kontrolu zaistenej osoby. V obzvlášť závažných prípadoch násilného správania, je možné pripustiť krátkodobé spútanie zaisteného, nie však jeho pripútanie k pevným úchytom umiestneným v cele. Súd sa zaoberal aj poraneniami sťažovateľa, ktoré utrpel počas pobytu na policajnej stanici, ktoré však boli zo strany polície odmietané a zľahčované. Vzhľadom na to, že spôsob vzniku a závažnosť poranení nemohla byť na základe dôkazov predložených Súdu jednoznačne osvetlená, Súd sa pridržal svojej praxe v obdobných prípadoch, z ktorej sa vyvodzuje princíp, že pokiaľ je osoba umiestnená do policajnej cely bez zranení a po prepustení sú zranenia zistené, musí byť štát spôsobilý vznik tohto poranenia presvedčivým spôsobom vysvetliť, čo sa v predmetnom prípade nestalo. Na rozdiel od znaleckých posudkov, ktoré si nechala vypracovať Inšpekcia polície, ktoré vylúčili, že by zranenie mohli byť dôsledkom bitia, znalecký posudok predložený sťažovateľom uvedené nevylúčil. Priťažujúcou okolnosťou pre žalovaný štát bolo aj samotné umiestnenie sťažovateľa, ktorý bol preukázateľne pod vplyvom alkoholu, do cely. Súd uviedol, že v takomto stave bol zraniteľný a bez možnosti privolať pomoc iným spôsobom ako búchaním na dvere. Keď do nich búchal, bol pripútaný ku kovovému oku, keď sa ani potom neupokojil, pokračovali policajti v uplatňovaní ďalší obťažujúcich obmedzujúcich prostriedkov. Podľa Súdu uvedené muselo v sťažovateľovi vyvolať pocity strachu, úzkosti a menejcennosti a predstavovalo to útok na jeho dôstojnosť. Pri závere o porušení článku 3 v hmotnej časti vzal Súd do úvahy aj celkový kontext prípadu, konkrétne, že k zadržaniu sťažovateľa mestskou políciou došlo na ulici, vo vzdialenosti 50 m od jeho domu, pretože nemal pri sebe doklad totožnosti a mal byť údajne pristihnutý pri spáchaní priestupku spočívajúceho vo vykonávaní malej potreby. Súd v tomto ohľade poznamenal, že vnútroštátne predpisy nevyžadujú povinnosť mať doklad totožnosti vždy pri sebe.

Pokiaľ ide o procesný aspekt porušenia článku 3 Dohovoru Súd uviedol, že pokiaľ existuje relevantné podozrenie, že mohlo zo strany polície dôjsť k porušeniu článku 3 Dohovoru, tak má štát povinnosť uskutočniť účinné a nezávislé vyšetrovanie prípadu. Pokiaľ ide o prvý aspekt Súd uviedol, že sťažovateľ podal trestné oznámenie v deň, keď k zlému zaobchádzaniu došlo. Policajti, ktorí boli za toto zaobchádzanie údajne zodpovední však boli vypočutí až takmer o tri mesiace neskôr, potom, ako sa sťažovateľ sťažoval na nečinnosť Inšpekcie polície. Takýto

prístup inšpekcie preto Súd nepovažoval za spĺňajúci jej povinnosť viesť vyšetrovanie s náležitou starostlivosťou a rýchlosťou. Pokiaľ ide o druhý aspekt, otázku nezávislosti Inšpekcie polície, Súd podotkol že sa stále jednalo o útvar ministerstva vnútra. Na rozdiel od Inšpekcie ministra vnútra, ktorú Súd posudzoval v prípade *Eremiášová a Pechová* (pozri vyššie), je riaditeľ Inšpekcie polície menovaný vládou (nie ministrom vnútra) a je zodpovedný vláde. Napriek tomu, že tento aspekt zvýšil jej nezávislosť vo vzťahu k polícii, tento jediný rozdiel nemôže byť dôvodom na to, aby Súd dospel k inému záveru ako vo veci *Eremiášová a Pechová*. Súd zobral do úvahy, že členmi Inšpekcie polície boli naďalej príslušníci polície, ktorí boli povolaní k výkonu úloh na ministerstve vnútra. Táto skutočnosť sama o sebe podkopáva ich nezávislosť vo vzťahu k polícii. Podľa Súdu toto usporiadanie nevyvoláva dojem nezávislosti a nezaručuje dôveru verejnosti v monopol štátu na použitie sily. Dohľad štátneho zástupcu nad vyšetrovaním nepovažoval za postačujúci na to, aby vyšetrovanie spĺňalo požiadavku nezávislosti. Vzhľadom na uvedené dospel Súd k záveru o porušení článku 3 aj v jeho procesnej časti.

Súd rozhodol o spravodlivom zadosťučinení samostatným rozsudkom (rozsudok z 27. marca 2014), ktorým schválil dohodu strán uzatvorenú v tomto ohľade. Sťažovateľovi bolo vyplatených 100 000 českých korún ako náhrada nemajetkovej ujmy, 5 040 českých korún ako náhrada škody za sťažovateľove zranenia a 13 648 českých korún ako náhrada nákladov a výdavkov.

V prípade *M. C. proti Bulharsku* (rozsudok zo 4. decembra 2003) sťažovateľka pred Súdom namietala, že bola dvakrát znásilnená (31. júla 1995 a 1. augusta 1995), avšak bulharské právo neposkytuje účinnú ochranu proti znásilneniu a sexuálnemu zneužívaniu, pretože stíhané sú iba prípady, keď sa obeť aktívne bráni, a že bulharské orgány náležite nevyšetrili udalosti z 31. júla 1995 a 1. augusta 1995.

Súd skonštatoval, že § 152 ods. 1 Trestného zákona[1] sa nezmieňuje o požiadavke fyzického odporu obete a definuje znásilnenie spôsobom, ktorý sa výrazne nelíši od ustanovení v ostatných členských štátoch. Rozhodujúcim však je zmysel daný výrazom ako „sila“, „hrozba“ alebo ďalším pojmom používaným v právnych definíciách. Ďalej uviedol, že v prejednávanom prípade pri absencii judikatúry výslovne sa zaoberajúcej otázkou, či každý sexuálny akt vykonaný bez súhlasu obete je trestný podľa bulharského práva, je ťažké spoľahlivo dospieť k všeobecným záverom v tomto ohľade. Súd tiež poznamenal, že nepotrebuje získať definitívne odpovede o praxi bulharských orgánov v prípadoch znásilnenia vo všeobecnosti a že stačí zistiť, či je tvrdenie sťažovateľky o reštriktívnej praxi založené na odôvodnených argumentoch a či ho vláda nevyvrátila.

Pri skúmaní konkrétnych okolností prípadu Súd skonštatoval, že v priebehu vyšetrovania bolo vypočutých množstvo svedkov a boli vypracované psychologické a psychiatrické posudky. Uznal, že bulharské orgány čelili ťažkej úlohe, pretože boli konfrontované s dvoma protikladnými verziami udalostí a malým množstvom priamych dôkazov. Na druhej strane však Súd dospel k záveru, že orgány nevyužili všetky možnosti na zistenie skutkových okolností a nedostatočne posúdili dôveryhodnosť vzájomne si odporujúcich výpovedí. Za významné považoval, že dôvodom na takýto postup bol očividne názor vyšetrovateľa a prokurátora, že to, čo sa udialo, bolo „znásilnenie na schôdzke“, kde chýbali priame dôkazy znásilnenia, ako je násilie, odpor alebo volanie o pomoc. Okrem toho prokuratúra nevylúčila možnosť, že sťažovateľka nemusela súhlasiť, ale prijala názor, že pri absencii dôkazov o odpore nie je možné skonštatovať, že páchatelia boli uzrozumení s tým, že sťažovateľka nesúhlasí. Súd bol toho názoru, že v praxi môže byť niekedy ťažké preukázať nesúhlas pri absencii „priameho“ dôkazu, ako sú stopy po násilí alebo priami svedkovia. Štátne orgány však musia skúmať všetky skutočnosti a rozhodnúť na základe zhodnotenia všetkých okolností prípadu. Vyšetrovanie a jeho závery sa musia zamerať na otázku nesúhlasu. To sa v prejednávanom prípade nestalo. Súd

[1] Toto ustanovenie definuje znásilnenie ako pohlavný styk so ženou 1) nespôsobilou sa brániť, ak nedala na to súhlas; 2) bola prinútená silou alebo hrozbou; 3) ktorá bola uvedená do stavu bezbrannosti páchateľom.

skonštatoval, že prístup štátnych orgánov bol reštriktívny a prakticky povyšoval „kladenie odporu“ pri znásilnení do pozície definujúceho prvku skutkovej podstaty trestného činu. Kritizoval aj to, že sa málo zaoberali skutočnou zraniteľnosťou mladých ľudí a osobitnými psychologickými faktormi, ktoré sa vyskytujú v prípadoch znásilnenia mladistvých. Pri vyšetrovaní tiež došlo k značným prieťahom.

Súd dospel k záveru, že účinnosť vyšetrovania, a najmä prístup vyšetrovateľov a prokurátorov k prípadu nesplnil požiadavky obsiahnuté v pozitívnom záväzku štátu – z hľadiska relevantných moderných štandardov v porovnávacom a medzinárodnom práve – t. j. zaviesť a účinne aplikovať systém trestného práva trestajúci všetky formy znásilnenia a sexuálneho zneužívania. K argumentu vlády, že vnútroštátny systém poskytol možnosť podania občianskoprávnej žaloby o náhradu škody voči páchateľom, Súd uviedol, že toto tvrdenie je nepodstatné, a zdôraznil, že účinná ochrana pred znásilnením a sexuálnym zneužívaním vyžaduje opatrenia trestnoprávnej povahy. Na základe uvedeného dospel k záveru, že došlo k porušeniu pozitívneho záväzku obsiahnutého v článkoch 3 a 8 Dohovoru.

Súd priznal sťažovateľke 8 000 EUR ako náhradu nemajetkovej ujmy a 4 110 EUR ako náhradu nákladov a výdavkov. Zvyšok jej nárokov zamietol.

V prípade *B. Č. proti Slovensku* (rozhodnutie zo 14. marca 2006) sťažovateľka namietala podľa článku 3 Dohovoru, že slovenské štátne orgány nevzali do úvahy všetky relevantné skutkové okolnosti a nepotrestali jej bývalého manžela za jeho nevhodné správanie voči ich synovi. Predovšetkým trvala na tom, že vyšetrovateľ sa zaoberal výlučne incidentom zo 7. júla 1999 a nevzal do úvahy tvrdenia chlapca, podľa ktorého otec v jeho prítomnosti často krát odhaľoval svoj penis a zámerne s ním manipuloval.

Podľa sťažovateľkinho trestného oznámenia jej vtedajší manžel sexuálne zneužil ich syna. Trestné oznámenie sa zakladalo na skutočnosti, že sťažovateľka a jej dcéra 7. júla 1999 prekvapili chlapca a jeho otca vyzlečených v obývacej izbe ich bytu, pričom otec mal stoporený penis. V priebehu konania boli zadovážené posudky viacerých znalcov. Jeden z nich sa odvolával na chlapcove vyjadrenia, podľa ktorých otec v prítomnosti chlapca pohyboval so svojím penisom tak, ako keby hral na gitare. Na otca bola v súvislosti s incidentom, ku ktorému došlo 7. júla 1999, podaná obžaloba. Vec preskúmali súdy dvoch stupňov. Odvolací súd podotkol, že znalecké posudky obsiahnuté v spise si navzájom odporujú. Vec preto vrátil do prípravného konania a nariadil príslušným orgánom, aby zabezpečili nový posudok vypracovaný znalcom, ktorého odporučí Slovenská komora psychológov.

V súlade s týmto pokynom vyšetrovateľ požiadal o podanie znaleckého posudku k sporným otázkam Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave. Znalci ústavu predložili obsiahly posudok, ktorý bol, na rozdiel od predchádzajúcich posudkov, vypracovaný na základe vyšetrenia všetkých zainteresovaných osôb. Pred tým, ako dospeli k svojim záverom, znalci analyzovali aj ostatné dostupné posudky. Znalci ústavu vo svojom závere konštatovali, že otcovo správanie neohrozilo duševný vývoj chlapca. Ako dôveryhodné posúdili chlapcovo vyjadrenie, podľa ktorého ho otec nikdy neudrel a ani sa nedotýkal jeho tela a nežiadal ho, aby sa dotýkal jeho genitálií. Vo vzťahu k údajnému zneužívaniu dieťaťa bolo jedinou usvedčujúcou informáciou chlapcovo vyjadrenie, podľa ktorého sa otec dotýkal svojho penisu tak, akoby hral na gitare. Nebolo možné zistiť, kedy, v akej súvislosti a ako často k takémuto správaniu dochádzalo.

Po preskúmaní rozsiahleho dôkazného materiálu, ktorý bol zadovážený, vyšetrovateľ napokon zastavil konanie, pretože v správaní obvineného nebolo zistené nič, na základe čoho by ho bolo možné kvalifikovať ako sexuálne zneužívanie v zmysle príslušného zákona. Prokurátor následne potvrdil tento záver s odkazom na znalecký posudok predložený Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave. Vyšetrovateľ a prokurátor pritom vzali do úvahy sťažovateľkino trestné oznámenie aj skutočnosti zistené v priebehu vyšetrovania vrátane

vyjadrení chlapca. Opreli sa v konečnom dôsledku o posudok znalcov, ktorí vyšetrili všetky zainteresované osoby.

Súd uznal kľúčovú úlohu znalcov aj v podobných prípadoch, keď vzniká otázka, či dvojzmyselné a nevhodné správanie dospelého vo vzťahu k maloletému dieťaťu alebo v jeho prítomnosti predstavuje sexuálne zneužívanie. Berúc do úvahy všetko, čo mal k dispozícii, Súd dospel k záveru, že zainteresované orgány dostatočne prešetrili okolnosti okolo údajného sexuálneho zneužívania sťažovateľkinho syna. Ich konečné rozhodnutie zastaviť trestné konanie voči sťažovateľkinmu bývalému manželovi sa opieralo o posudok znalcov z výskumného ústavu, ktorí sa podrobne zaoberali predmetnými otázkami vrátane rozporov medzi skôr predloženými a ďalšími znaleckými posudkami. Toto rozhodnutie nebolo podľa Súdu možné za osobitných okolností prípadu považovať za také, ktoré by nespĺňalo požiadavky vyplývajúce zo záväzkov dotknutého štátu podľa článku 3 Dohovoru.

K záveru o porušení procesných záruk obsiahnutých v článku 3 Dohovoru dospel v niekoľkých prípadoch aj ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti podľa článku 127 ústavy.[2]

V prípade I. ÚS 72/04 sa sťažovateľ obrátil 27. októbra 2003 na ústavný súd so sťažnosťou podľa článku 127 ústavy, namietajúc *inter alia* porušenie článku 3 Dohovoru. Sťažovateľ uviedol, že 7. júla 2002 bol fyzicky napadnutý dvoma osobami, ktoré ho počas prechádzky napadli od chrbta silným kopnutím do chrbta, zrazili ho na zem a následne ho kopali do chrbta, hlavy, brucha. Počas útoku mu, nadávali *„špinavý čierny Cigán"* a vyhrážali sa mu, že *„skape"*. Aj napriek prosbám sťažovateľa, aby prestali, pretože bol práve prepustený z nemocnice, páchatelia v útoku pokračovali a začali ho kopať ešte intenzívnejšie a agresívnejšie. Následkom trestného činu u neho vznikli poruchy pohyblivosti horných a dolných končatín, zhoršená artikulácia, zhoršenie zraku, poruchy rovnováhy a nestabilná chôdza. Tieto zranenia si vyžiadali 7-týždňovú hospitalizáciu na neurologickej klinike.

Napriek tomu, že sťažovateľ už pri podaní trestného oznámenia 8. augusta 2002 presne identifikoval dvoch útočníkov (uviedol ich mená a bydlisko), policajné orgány nekonali a nezabezpečili ich rýchle stíhanie, hoci sa útočníci pohybovali v blízkosti trvalého bydliska sťažovateľa. Sťažovateľ namietal, že vyšetrovanie v jeho veci dlho neviedlo k postaveniu páchateľov pred nestranný súd, ktorý by vo veci rozhodol. Ako dôkaz porušenia dôkladnosti v postupe vyšetrovania sťažovateľ doložil stanovisko generálnej prokuratúry, ktorým akceptovala jeho námietky proti priebehu a výsledkom vyšetrovania.

Pri skúmaní podmienok namietaného porušenia práva zaručeného článkom 3 Dohovoru, a najmä jeho procesných garancií, ústavný súd zistil, že skutok, ktorý sa mal stať 7. júla 2002, by mohol napĺňať všetky znaky neľudského zaobchádzania so sťažovateľom, pričom ide o závažné podozrenie z trestného činu, ktorý nebol dosiaľ vyšetrený. Toto konanie malo znaky konania, ktoré požíva ochranu článku 3 Dohovoru, teda ochranu pred neľudským zaobchádzaním. Sťažovateľ 9. augusta 2002 podal trestné oznámenie Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Bratislava IV (ďalej len „obvodné oddelenie"). Napriek tomu, že identifikoval páchateľov a oznámil ich bydlisko, trestné stíhanie vo veci bolo začaté až 13. februára 2003. Hoci obvodné oddelenie malo presné informácie o páchateľoch označených sťažovateľom a mohlo si zadovážiť lekárske posudky o zraneniach sťažovateľa, k začatiu trestného stíhania došlo až s odstupom 7 mesiacov, čo ústavný súd považoval za ústavne neakceptovateľné. Skutočnosti tvrdené riaditeľom obvodného oddelenia, že polícia je zle personálne obsadená, že jednotliví policajti odchádzali na rodičovskú dovolenku, prípadne do zamestnania mimo polície, nemohli brániť realizácii záväzku štátu urýchlene vyšetriť činy, ktoré požívajú ochranu článku 3 Dohovoru. Neospravedlniteľné prieťahy pri začatí trestného stíhania zo strany obvodného oddelenia ústavný súd považoval za porušenie procesných podmienok, a tým aj za porušenie práva podľa článku 3 Dohovoru. Pokiaľ ide o posúdenie postupu úradu justičnej polície, tomu bola vec postúpená 13.

[2] Pozri napr. I. ÚS 72/04, III. ÚS 194/06.

februára 2003 a k vzneseniu obvinenia voči K. Č. došlo až 23. júna 2003 a voči sťažovateľom označenému spolupáchateľovi M. K. až 15. apríla 2004. Postup vyšetrovateľa v konaní z hľadiska včasnosti a úplnosti vyšetrovania ústavný súd tiež vyhodnotil ako ústavne neakceptovateľný. Ústavný súd poukázal aj na iné chyby v konaní. Sťažovateľ namietal kvalifikáciu trestného činu aj postup vo vyšetrovaní, ale napriek tomu bol vypočutý len raz 11. marca 2003, teda v čase, keď ešte nebolo vznesené obvinenie voči žiadnej z podozrivých osôb. Podozrivé osoby boli od počiatku známe, ale u prvej došlo k vzneseniu obvinenia takmer po 1 roku od podania trestného oznámenia a u druhej až po vyše 20 mesiacoch. Skutočnosť, že námietky sťažovateľa mali reálny základ, bola podľa ústavného súdu potvrdená aj tým, že generálna prokuratúra prijala a akceptovala jeho sťažnosti. Ústavný súd tak zistil porušenie článku 3 Dohovoru aj v postupe úradu justičnej polície. Ústavný súd priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk.[3]

V prípade *Hajduová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 30. novembra 2010) sťažovateľka pred Súdom namietala, že vnútroštátne orgány porušili jej práva garantované článkom 8 Dohovoru tým, že okresný súd si nesplnil svoju zákonnú povinnosť a nenariadil vykonanie ochranného liečenia jej bývalého manžela A. ihneď po jeho odsúdení.

Skutkový stav možno stručne zhrnúť nasledovne. Dňa 21. augusta 2001 sťažovateľkin (teraz už bývalý) manžel A., fyzicky aj slovne napadol sťažovateľku na verejnosti. Sťažovateľka utrpela menšie zranenie a obávala sa o svoj život a o svoju bezpečnosť. Spolu s deťmi sa odsťahovala zo spoločnej domácnosti do zariadenia mimovládnej organizácie v Košiciach. Dňa 27. a 28. augusta 2001 sa A. opakovane vyhrážal sťažovateľke *inter alia* tým, že zabije ju aj niekoľko ďalších osôb. Bolo voči nemu začaté trestné stíhanie a bol vzatý do väzby. V priebehu trestného konania znalci zistili, že obžalovaný trpí vážnou poruchou osobnosti. Odporučili jeho umiestnenie do psychiatrického zariadenia. Dňa 7. januára 2002 Okresný súd Košice I A. uznal vinným. Súd sa rozhodol neodsúdiť ho na trest odňatia slobody a skonštatoval, že by sa mal podrobiť psychiatrickému vyšetreniu. Zároveň bol A. prepustený z väzby a prevezený do nemocnice v Košiciach. Táto nemocnica neposkytovala liečenie, ktoré bolo v prípade A. potrebné, a ani okresný súd nenariadil, aby takéto bolo liečenie vykonané. Preto bol prepustený z nemocnice 14. januára 2002. Po svojom prepustení z nemocnice sa A. opätovne vyhrážal sťažovateľke a jej právnej zástupkyni. Dňa 14. a 16. januára 2002 sťažovateľka a jej právna zástupkyňa podali na neho trestné oznámenie. Taktiež informovali okresný súd o jeho správaní a o nových trestných oznámeniach, ktoré boli voči nemu podané. Dňa 21. januára 2002 A. opätovne navštívil právnu zástupkyňu a vyhrážal sa jej, ako aj jej zamestnancovi. V ten istý deň ho zatkla polícia a obvinila zo spáchania trestného činu. Dňa 22. februára 2002 okresný súd v súlade so svojím rozhodnutím zo 7. januára 2002 nariadil A. ochranné liečenie. Následne bol prevezený do nemocnice v Plešivci. Sťažovateľka sa obrátila aj na ústavný súd so sťažnosťou podľa článku 127 ústavy. Tento však jej sťažnosť odmietol, nakoľko nepodala žalobu na ochranu osobnosti.

Súd vo svojom rozsudku z 30. novembra 2010 dospel k záveru o porušení článku 8 Dohovoru. Pokiaľ ide o prijateľnosť sťažnosti Súd konštatoval, že vláda s odkazom na demonštratívne uvedenú konzistentnú judikatúru v prípadoch podobných ako je sťažovateľkin nepreukázala, že jej interpretácia rámca žaloby na ochranu osobnosti bola v danom čase dostatočne určitá nie len v teórii, ale taktiež aj v praxi, a že poskytovala aspoň minimálne vyhliadky na úspech. Pri prijímaní tohto záveru Súd taktiež vzal do úvahy osobnú situáciu sťažovateľky, najmä zraniteľnosť obetí domáceho násilia s potrebu aktívnej účasti štátu na ich ochrane. Námietku vlády, ktorá sa týkala vyčerpania vnútroštátnych prostriedkov nápravy v podobe žaloby na ochranu osobnosti preto neakceptoval. Čo sa týka podstaty sťažnosti Súd s ohľadom na skutkové okolnosti prípadu ako aj uznanie vlády, že sťažnosť nie je zjavne nepodložená, dospel k záveru, že absencia opatrení prijatých vnútroštátnymi orgánmi ako reakcia

[3] Pozri nález ústavného súdu z 12. októbra 2005.

na správanie A., konkrétne nesplnenie zákonnej povinnosti nariadiť vykonanie ochranného liečenia A. po jeho odsúdení okresným súdom 7. januára 2002, znamenala porušenie pozitívneho záväzku štátu podľa článku 8 Dohovoru zabezpečiť rešpektovanie súkromného života sťažovateľky.

Pokiaľ ide o spravodlivé zadosťučinenie, Súd priznal sťažovateľke z titulu nemajetkovej ujmy 4 000 Súd a z titulu náhrady výdavkov a nákladov 1 000 EUR.

V prípade *V. C. proti Slovenskej republike* (rozsudok z 8. novembra 2011) sťažovateľka tvrdila, že žalovaný si nesplnil svoju povinnosť podľa procesnej časti článku 3 viesť účinné vyšetrovanie týkajúce sa jej sterilizácie. Trestné konanie v prípade malo začať z iniciatívy štátnych orgánov po tom, ako boli informované o zákroku. Všeobecné vyšetrovanie sterilizácií rómskych žien, ktoré iniciovala vláda nemohlo byť považované za účinné vo vzťahu k samotnému prípadu sťažovateľky. Podobne, občianskoprávne konania, ktoré iniciovala sťažovateľka nevyhovovali požiadavkám článku 3. Najmä, sťažovateľka bola v ťažkom postavení, pretože súdy boli viazané posúdiť prípad iba vo svetle vyjadrení strán a dôkazné bremeno spočívalo na nej. Takéto konanie neviedlo k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb. Vláda nesúhlasila s tvrdeniami sťažovateľky. Podľa jej názoru nedošlo k porušeniu článku 3 v jeho procesnej časti, berúc do úvahy, že namietaná prax násilných sterilizácií rómskych žien bola dôkladne preskúmaná v kontexte trestného konania iniciovaného úradom vlády a skupinou znalcov vytvorenou ministerstvom zdravotníctva. Akékoľvek špecifické povinnosti prináležiace štátu vo vzťahu k prípadu sťažovateľky boli splnené v súvislosti s občianskoprávnym konaním, ktoré iniciovala.

Súd zistil, že spôsob, akým konal lekársky personál umožňoval kritiku, pričom vzal do úvahy svoje závery o tom, že sťažovateľka nedala svoj informovaný súhlas na sterilizáciu. Akokoľvek, z dostupných informácií Súdu nevyplynulo, že by lekári konali so zlým úmyslom so zámerom zle zaobchádzať so sťažovateľkou. V tomto ohľade sa predmetný prípad líši od iných prípadov, v ktorých Súd rozhodol, že vnútroštátne orgány mali začať trestné konanie zo svojej vlastnej iniciatívy po tom, ako sa dozvedeli o prípade. Sťažovateľka mala možnosť požiadať o trestné vyšetrenie svojho prípadu, ale ju nevyužila. Požiadala o odškodnenie prostredníctvom žaloby na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. V priebehu občianskoprávneho konania bola oprávnená predložiť svoje argumenty za pomoci advokáta, navrhnúť dôkazy, ktoré považovala za relevantné a vhodné a došlo ku kontradiktórnemu prerokovaniu podstaty prípadu. Občianskoprávne konanie trvalo dva roky a jeden mesiac na dvoch stupňoch konania a ústavný súd následne rozhodol o sťažnosti sťažovateľky týkajúcej sa jej relevantných práv podľa Dohovoru za trinásť mesiacov. Sťažovateľka preto mala možnosť, aby vnútroštátne orgány preskúmali konanie lekárskeho personálu, ktoré považovala za nezákonné. Vnútroštátne súdy sa zaoberali jej prípadom počas obdobia, ktoré nemôže byť podrobené osobitnej kritike. Vo svetle vyššie uvedeného tvrdenia sťažovateľky, že žalovaný štát, v rozpore so svojimi povinnosťami podľa článku 3, neuskutočnil účinné vyšetrovanie jej sterilizácie, nemôže byť akceptované. Preto nedošlo k procesnému porušeniu článku 3 Dohovoru.

V prípade *Zubaľ proti Slovenskej republike* (rozsudok z 9. novembra 2010) sťažovateľ namietal porušenie článku 8 Dohovoru v dôsledku vykonania domovej prehliadky v jeho dome. V tomto ohľade predovšetkým namietal nedodržanie podmienok podľa § 84 Trestného poriadku a neexistenciu náležitej odôvodnenosti zásahu. Individuálnymi námietkami sťažovateľa sa zaoberal aj ústavný súd na základe sťažnosti podanej podľa článku 127 ústavy, ktorý v marci 2006 sťažovateľovu ústavnú sťažnosť odmietol. Pokiaľ ide o časť, v ktorej namietal nariadenie a vykonanie prehliadky, mal sa domáhať nápravy v trestnom konaní, kde mal status poškodeného. Pokiaľ ide o prijateľnosť sťažnosti Súd sa nestotožnil s argumentáciou vlády, ktorá s poukazom na nález ústavného súdu namietala, že sťažovateľ sa mal domáhať nápravy v trestnom konaní. V tomto ohľade Súd poznamenal, že trestné konanie, vo vzťahu ku ktorému bola nariadená

domová prehliadka, bolo prerušené v prípravnom konaní. Vzhľadom na to nebolo možné, aby sa sťažovateľ domáhal akejkoľvek nápravy v tomto ohľade pred trestným súdom, ako to bolo uvedené v rozhodnutí ústavného súdu.

Vo vzťahu k podstate sťažnosti Súd zistil, že vykonanie domovej prehliadky malo základ vo vnútroštátnom práve, konkrétne § 82 a nasl. Trestného poriadku. Ďalej, že bola vykonaná v súvislosti vyšetrovaním trestného činu, t.j. sledovala legitímny cieľ predchádzania zločinnosti. Ďalej poznamenal, že sťažovateľ bol v trestnom konaní v postavení poškodeného, a že nepovažuje za presvedčivý argument vnútroštátnych orgánov odôvodňujúci vykonanie domovej prehliadky skutočnosťou, že sťažovateľ nevydá vec dobrovoľne z obavy možných komplikácií pri získavaní odškodnenia od páchateľov trestného činu. Sťažovateľ nemal zjavný dôvod na odopretie spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní, pretože by sa tým vystavil riziku sankcie, možno aj trestnej. Súd uviedol, že následný vývoj v prípade bol v súlade s týmito jeho úvahami, pretože mesiac a pol po vykonaní domovej prehliadky sa polícia nakontaktovala na sťažovateľa a vyzvala ho podľa § 78 Trestného poriadku, aby jej odovzdal obrazy. Sťažovateľ výzvu okamžite uposlúchol. Súd poznamenal, že domová prehliadka pozostávala iba z vizuálneho prezretia priestorov a k prehliadke bola prizvaná nezúčastnená osoba. Súd sa napriek tomu stotožnil so sťažovateľom, že prítomnosť polície v jeho dome mohla mať dôsledky na jeho dobré meno. Záverom uviedol, že vykonanie domovej prehliadky v dome sťažovateľa, uskutočnenej bez dostatočných dôvodov, keď sťažovateľ nebol podozrivý zo spáchania trestného činu, ale bol poškodeným v trestnom konaní, nebolo „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“. Preto došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru. Súd dospel k záveru, že vykonanie domovej prehliadky v dome sťažovateľa, uskutočnenej bez dostatočných dôvodov, keď sťažovateľ nebol podozrivý zo spáchania trestného činu, ale bol poškodeným v trestnom konaní, nebolo „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“.

Niektoré práva poškodeného vyplývajúce z článku 6 Dohovoru (právo na spravodlivé súdne konanie)

Subjektom práv uvedených v „trestnej časti“ článku 6 Dohovoru môže byť len obvinený. Poškodenému nevyplývajú z článku 6, pokiaľ jej jeho aplikovateľnosť založená na „trestnom obvinení“ inej osoby, nijaké práva v trestnom konaní, menovite ani právo začať a viesť trestné stíhanie proti niekomu. Ak ale právny poriadok pripúšťa súkromnú žalobu, v ktorej možno súčasne uplatňovať nárok na náhradu škody spôsobenej trestným činom, alebo ak možno takýto nárok uplatniť v adhéznom konaní, je článok 6 ods. 1 aplikovaný vo vzťahu k poškodenému vo svojej „civilnej časti“.

V prípade *Loveček a ďalší proti Slovenskej republike* (rozsudok z 21. decembra 2010) sťažovatelia, klienti nebankovej spoločnosti SUN, a.s., žalovali Slovenskú republiku pre porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru z dôvodu neprimeranej dĺžky trestného konania, v ktorom si ako poškodení uplatnili svoj nárok na náhradu škody. Individuálne nároky na náhradu škody poškodených sťažovateľov boli neskôr vylúčené najvyšším súdom z trestného konania, pričom sťažovatelia boli odkázaní na občianskoprávne konanie. Okrem toho podľa článku 13 Dohovoru namietali, že vo vzťahu k neprimeranej dĺžke trestného konania nemali na vnútroštátnej úrovni k dispozícii účinný prostriedok nápravy. Dĺžkou konania sa zaoberal aj ústavný súd, ktorý však podanú sťažnosť sťažovateľov v auguste 2002 odmietol. V odôvodnení uznesenia ústavný súd uviedol, že rozhodovanie o nároku na náhradu škody poškodených nepatrí medzi základne ciele trestného konania, a že pôvodný účel odhaliť a potrestať páchateľov bol podľa ústavného súdu zachovaný. Zároveň poukázal na to, že sťažovatelia si mohli uvedený nárok na náhradu škody uplatniť v občianskoprávnom konaní.

Súd rozsudkom z 21. decembra 2010 vyhlásil sťažnosť na neprimeranú dĺžku konania za prijateľnú a zvyšok sťažnosti za neprijateľný. Súd sa nestotožnil s argumentáciou vlády, že článok

6 ods. 1 Dohovoru nebol aplikovateľný na uvedený prípad, vzhľadom na to, že sťažovatelia boli vylúčení so svojimi individuálnymi nárokmi na náhradu škody z trestného konania. V tomto ohľade Súd poznamenal, že až do rozhodnutia najvyššieho súdu o vylúčení poškodených z trestného konania sťažovatelia mali právo, aby ich individuálne nároky na náhradu škody boli prerokované v primeranej lehote. Následne konštatoval, že dĺžkou konania, ktorá nespĺňala požiadavku „primeranej lehoty" došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 Dohovoru. Po preskúmaní všetkých predložených materiálov Súd čiastočne pripustil, že dĺžka trestného konania bola zapríčinená aj zložitosťou veci, na druhej strane však poukázal na to, že trvalo 2 roky a 3 mesiace, kým bol zriadený osobitný vyšetrovací tím na objasnenie predmetnej trestnej veci. Okrem toho Súd poukázal aj na to, že Okresná prokuratúra Bratislava V pripustila, že v prípravnom konaní došlo k prieťahom. Súd priznal sťažovateľom spolu 56 150 EUR z titulu nemajetkovej ujmy a 63,50 EUR za administratívne výdavky. Zvyšok ich nárokov zamietol.